

22. Szentírás és liturgikus ünneplés

1. Feladat. Gondold át és gyűjtsd össze, hol találkozhatunk az egyház életében a Szentírással. Milyen tevékenységeiben merít belőle?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A Szentírás – különösen az Újszövetség – kezdetektől az egyház életének alapvető forrása. Ez istentiszteletének, imádságának, lelki fejlődésének és megújulásának elsődleges kiindulópontja. Az egyház liturgikus ünneplésének minden lényeges részlete szentírási gyökerű.

Tekintsük át az egyház liturgiájának főbb területeit, és kapcsolatukat a Szentírással.

22.1. A szentmise értelme és elemei

2. Feladat. Sorold fel, mi az, amit nem értesz, vagy ami nehéz számodra a szentmisével kapcsolatban.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Feladat. A szentmise az egyház születésekor is már egy közösségi, ünnepi lakoma volt. Párosítsd össze egy mai ünnepi lakoma elemeit a szentmise megfelelő részeivel. Írd ide párosítva az egymásnak megfelelő elemeket (pl. 1 – A; 2 – B stb.):

.....

Ünnepi lakoma

1. Asztalhoz ülünk a közös ünnepi vacsora elfogyasztására. Ez az együttlét közelebb hoz minket egymáshoz: beszélgetünk, felszabadultan együtt vagyunk, dicsérjük az elfogyasztott ital és étel különleges ízeit.
2. A házigazda szeretettel elköszön a vendégektől, és kéri őket, vigyék magukkal az itt töltött órák örömét; illetve mondja nekik, hogy szeretettel várja őket vissza legközelebb is.
3. A köszöntő személy elmondja az ünnepeltnek, hogy az ajándékok sokkal többet jelentenek, mint egyszerű anyagi javak. Bennük van iránta érzett tiszteletük, hálájuk, odaadottságuk. Annak a jelei, hogy számíthat rájuk a jövőben is.
4. A köszöntő személy az ünnepelt érdemeit sorolja fel: mit köszönhetünk neki, miért vagyunk hálásak érte, miért jó, hogy köztünk van.
5. A vendégek odaadják ajándékaikat az ünnepeltnek.
6. Azok lettek meghívva, akiket az ünnepelt közel érez magához, akik a köreihez tartoznak. Ők ismerik az ünnep célját. Mielőtt megkezdődne az ünnepi alkalom fő része, a házigazda kéri, hogy aki neheztel valakire a jelenlévők közül, lépjen oda hozzá, és béküljön ki vele, hogy ne legyen az ünneplésnek akadálya.
7. A többi meghívott megtapsolja a köszöntő szavait, ezzel elismerve, hogy azokkal egyetért. Ezt követően koccintanak, és hasonló jókat kívánnak egymásnak is, mint amiket az ünnepeltről hallottak.

Szentmise

- A. A mise résztvevői megvallják hitüket Istenben. Elimádkozzák a hitvallást, majd könyörgésekben fogalmazzák meg kéréseiket.
- B. A miséző pap köszönti az ottlévőket, akiket összeköt a keresztség ténye, vagyis, hogy „testvérek Krisztusban”. Tudatosítják, hogy Isten végtelen irgalmú, és bűnbánatot tartanak: bocsánatot kérnek egymástól és Istentől az elkövetett hibákért, hogy szabadon tudjanak ünnepelni.
- C. A szentmise záró mozzanata arra biztat, hogy folytassuk Krisztus művét a világban: éljük, amit ünnepeltünk.
- D. Az ünneplő közösség tagjai az oltárra teszik adományaikat: az oltárhoz viszik a kenyeret és a bort, illetve lelki értelemben is odahelyezik az oltárra mindazt, amit önmagukból, munkájukból, kapcsolataik megéléséből stb. felajánlhatnak Istennek mint szeretetben megélt ajándékot.
- E. A szentmise adományokon keresztül ajánljuk fel magunkat az Atyának: rendelkezzen velünk, hogy Országá rajtunk keresztül épülhessen tovább ott, ahol élünk. Valójában a bennünk élő Krisztus ajánlja fel magát ilyenkor az Atyának. A kenyérben és borban nem Krisztus fizikai teste van jelen, hanem Feltámadt teste.
- F. A szentmisének ebben a részében Isten szavára figyelünk. A Szentírás szavait hallgatjuk arról, mit tett Isten a történelem során értünk, és azért, hogy megértsük, hogyan van jelen, hogyan cselekszik Isten a mi életünkben is.
- G. A szentáldozásban mélyebb közösségre lépünk a Feltámadt Krisztussal és egymással. Közös Élet jár át minket.

Az egyház minden szentmisében Krisztus feltámadását ünnepli. Mára a szentmisének sajátos felépítése alakult ki, amely – menetének, a benne alkalmazott szimbólumoknak, gesztusoknak köszönhetően – éppen a Feltámadottal való mélyebb kapcsolat megélését szolgálja. Ez a kapcsolat „két asztalról” is táplálkozik:

1. az Ige asztaláról (a szentmise első részében, az ún. igeliturgiában);
 2. az oltár asztaláról (a szentmise második részében, az ún. az áldozati liturgiában).
- A szentmise e két fő részének tagolódását foglalja össze a következő ábra.

Mindkettő rész fontos, hiszen Istentől jövő táplálékot kínálnak. Ahogyan János evangéliumában is (6. fejezet) olvashatjuk, hogy nemcsak a kenyér és a bor (mint Krisztus teste és vére), hanem Isten Igéje is mennyei táplálék. Az utóbbi az igeliturgiában (az olvasmányokban és az azokat követő homíliában, vagyis a szentbeszédben) jut el hozzánk. Az elsővel (kenyér és a bor) pedig az áldozati liturgiában találkozunk.

A szentmise másik neve Eukarisztia. Ez hálaadást jelent. De ez nem egyszerű köszönetnyilvánítás. Ennél többről van szó: Isten hajdani, és a mi életünkben véghezvitt tetteit idézzük fel, csodáljuk Őt ezekért, adunk hálát értük. Mindeközben Vele időzünk.

A szentmise az alábbiak szerint épül fel:

1. Isten egybehívja népét (Az ábrán: Bevezető szertartás)

Minden megkeresztelt ember, aki részt vesz a szentmisén, Isten meghívására válaszol. Akkor is, ha a jelenlévők nem ismerik egymást személyesen, van bennük valami közös. Hiszen azzal, hogy részt vesznek a szentmisén, kifejezik, hogy ugyanahhoz a Jézus Krisztushoz, és hívő közösséghez tartoznak. Vagyis „testvérek Krisztusban”.

Ezért a szentmise kezdőéneke után az oltár és az egybegyűlt hívek köszöntése történik (hiszen közösségként találkozunk egymással, akik Isten elé állunk). Ezt a közös bűnbánat követi: az Istennel, önmagunkkal és egymással szemben elkövetett bűnöket bánjuk meg, hogy ne legyen akadálya az ünneplésnek. Ezután pedig Istent dicsérjük, aki mindig kész a megbocsátásra.

2. Isten beszél népéhez (Az ábrán: Homília/tanítás)

A szentmise igeliturgiájában, amikor Isten szavára figyelünk, és válaszolunk, elsőként a Szentírás szavait hallgatjuk. Ezek arról tanúskodnak, hogy mi mindent tett Isten a történelem során annak érdekében, hogy Vele közösségben legyünk. Továbbá mit tanít Krisztus az

evangéliumban szavaival és tetteivel, és miről tesznek tanúságot Vele kapcsolatban az apostolok. Ezeknek az olvasmányoknak a hallgatása nem csak azt a célt szolgálja, hogy emlékezzünk ezekre az eseményekre, vagy hogy ismerjük őket. Hanem alapvetően az, hogy felismerjük, Isten a mi életünkben is ugyanígy jelen van: cselekszik, reménnyel tölt el, vigasztal, nevel, gyógyít stb. E cél érdekében hangzik el a homília (szentbeszéd, amit gyakran „prédikációnak” is mondanak), melyben a pap feladata, hogy kibontsa, és életünkre alkalmazza a szentírási szövegek üzenetét.

3. Isten népe válaszol (Az ábrán: Hívek válasza)

Isten életadó szavaira az imádkozó közösség válaszol: elsőként megvallja hitét a történelem Urában, akinek tevékeny jelenlétéről az előbb hallott. Vagyis elimádkozza a Hitvallást, majd az egész egyházért, és minden emberért mondott kéréseit fogalmazza meg felé az ún. egyetemes könyörgésekben.

4. A közösség az oltárra helyezi az adományait a felajánláshoz (Az ábrán: Az adományok előkészítése)

Az ünneplő közösség az oltárra teszi adományait. Ezt fizikai értelemben is megteszi úgy, hogy néhányan az oltárhoz viszik a kenyeret és a bort, és lelki értelemben is. Vagyis „lélekben” odahelyezik az oltárra mindazt, amit odatehetnek. Amit önmagukból, az elmúlt napok lelkiismeretesen, Isten ügyéért végzett munkájából, szolgálataiból, az emberi kapcsolatok hiteles megéléséből, örömeiből, szenvedéseiből felajánlhatnak Istennek mint szeretetben megélt, Istennek tetsző ajándékot. Vagyis tulajdonképpen mindazt, amit a bennük élő Krisztus általuk tett.

5. Az ajándékok Krisztus testévé és vérévé válnak (Az ábrán: Eukarisztikus ima)

Ezeket az adományokat keresztül ajánljuk fel magunkat az Atyának. Ezt azért tesszük, hogy Krisztus még teljesebben éljen bennünk, és így egyházában, hassa át egyházát, alakítsa azt magához hasonlóvá. S mivel az egyház Krisztus Titokzatos Teste (ahogyan ezt Pál apostol tanítja), azt is mondhatjuk, hogy ekkor az egyházában élő Krisztus ajánlja fel magát az Atyának. Az egyházában élő Krisztus, vagyis a bennünk élő Krisztus. Így egyesül a mi felajánlásunk Krisztusával.

A felajánlás során azt tudatosítjuk, hogy minden érték, ajándék, pozitív esemény, amelyben részünk van, vagy általunk történik, egyedüli forrása Isten. Minden jó végső soron Tőle érkezik, mi legfeljebb csak gondnokai, intézői, közvetítői vagyunk ezeknek. Másrészt azt is tudatosítjuk, hogy mindaz, amit felajánlunk (az anyagiak mellett magunkat, képességeinket, erőnket, egész életünket) azért van, hogy Isten szándéka szerint megosszuk másokkal. Ahogyan ezt Jézus is egyedülálló módon tette. A Bibliából ismert kifejezéssel a „dicséret áldozatát” mutatjuk be azáltal, hogy felismerjük: minden jó Istentől jön, s azáltal is, hogy rendelkezésére állunk, mikor általunk működik.

Az „ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” nemcsak azt jelenti, hogy megismételjük Jézus utolsó vacsorán bemutatott gesztusait, mozdulatait. Hanem azt is, hogy Hozzá hasonlóan megéljük életünk minden eseményében önmagunk odaajándékozását, hogy mások élete teljesebb legyen.

Az egész egybegyűlt nép ajánlja föl tehát az adományokat, de a pap konszekrálja, vagyis „változtatja át” a nagy eukarisztikus imával a kenyérben Krisztus Testévé, és a borban az Ő vérévé. A kenyér és a bor külső formája megmarad, azonban ezeket Isten „kivonja” a szokásos használatból, az Ő szolgálatába állítja: jelenlétének jelévé teszi őket. Ez már így nem tárgyi (nem egyszerű kenyér és bor), hanem személyes jelenlét lesz (vagyis Krisztus Teste és Vére).

A kenyérben és borban nem Krisztus fizikai értelemben vett teste van jelen, hanem Feltámadt

teste, ezzel együtt pedig az Ő Titokzatos Teste is, maga az egyház, amelynek mi is tagjai vagyunk.

6. Szentáldozás (Az ábrán: Áldozás szertartása)

A szentáldozás – akár egy, akár két szín alatt történik, vagyis ha „csak” a kenyeret vesszük is magunkhoz, vagy a bort is –, azt jelenti, hogy mélyebb közösségre lépünk a Feltámadt Krisztussal és egymással: Ő jön hozzánk, Ő tér belénk, mi pedig egy asztalról táplálkozunk. Közös Élet jár át minket.

7. Elbocsátás (Az ábrán: Befejező szertartás)

Szentmiséről szentmisére jutva egyre teljesebben megélhetjük, hogy mi magunk vagyunk Krisztus Teste abban a szűkebb-tágabb világban, amelyben élünk, és amelyet Isten szándéka szerint építünk, alakítunk, a bennünk tevékeny Lélek hatása alatt. Így válik egész életünk Krisztus mintájára Eukarisztiává, vagyis hálaadássá. A szentmise záró aktusa erre biztat. Legyen életünk hálaadás, folytassuk Krisztus művét a világban: éljük, amit ünnepeltünk.

4. Feladat. *Készíts magadnak egy ábrát vázlatpontokkal, amellyel be tudod mutatni saját szavaiddal a szentmise ívét, felépítését és egyes mozzanatainak célját, értelmét.*

22.2. A szentmise állandó részei és szövegei

A szentmise állandó részeinek a menetét és szövegét itt találod. Egyiknek-másiknak van más változata is, de az általánosan elterjedt szövegek az alábbiak. A zárójeles részekben rövid magyarázatot találsz némely kifejezéssel, gesztussal kapcsolatban.)

A szentmise *Bevezető* része a pap és a ministránsok bevonulásával kezdődik, amit a kezdőének kísér.

Pap: Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. (E szavakat kereszttetés kíséri. A kereszttetéssel jelezzük: kinek a jelenlétében, kinek a szándéka szerint vagyunk itt ünnepelni.)

Hívek: Amen (az „Amen” szó jelentése: „hiszem”, „úgy legyen”).

Pap: A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal.

Hívek: És a te lelkeddel.

Pap: Testvéreim! Vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, és bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük az Úr szent titkait!

Hívek: Gyónom a mindenható Istennek és nektek, testvéreim, hogy sokszor és sokat vétkeztem, gondolatlanul, szóval, cselekedettel és mulasztással: én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Kérem ezért a Boldogságos, mindenkor Szeplőtelen Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket, és titeket, testvéreim, hogy imádkozzatok értettem Urunkhoz, Istenünkhöz. (Az „én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem” szavak alatt jobb öklünkkel a szívünk fölé „verjük” a mellkasunkat, és fejünket lehajtjuk. Ezzel a gesztussal fejezzük ki őszinte bűnbánatunkat.)

Pap: Irgalmazzon nekünk a mindenható Isten, bocsássa meg bűneinket, és vezessen el az örök életre.

Hívek: Amen.

Az *Uram irgalmazz!* (görögül „kyrie eleison”) imádsággal folytatódik a szentmise:

Pap/kántor: Uram, irgalmazz!

Hívek: Uram, irgalmazz!

Pap/kántor: Krisztus, kegyelmezz!

Hívek: Krisztus, kegyelmezz!

Pap/kántor: Uram, irgalmazz!

Hívek: Uram, irgalmazz!

Dicsőség (latinul: „Gloria”) - A pap vagy a kántor mondja/énekli az első tagmondatot, majd mindenki bekapcsolódik a folytatásba. Ezt az imádságot állva mondjuk, vagy énekeliük:

Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön béke és a jóakarátú embereknek. Dicsőítünk téged, áldunk téged, imádunk téged, magasztalunk téged, hálát adunk neked nagy dicsőségedért, Urunk és Istenünk, mennyei Király, mindenható Atyaisten. Urunk, Jézus Krisztus, egyszülött Fiú, Urunk és Istenünk, Isten Báránya, az Atyának Fia, te elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk; te elveszed a világ bűneit, hallgasd meg könyörgésünket. Te az Atya jobbán ülsz, irgalmazz nekünk. Mert egyedül te vagy a Szent, te vagy az Úr, te vagy az egyetlen Főlség, Jézus Krisztus, a Szentlélekkel együtt, az Atyaisten dicsőségében. Amen.

Ezután a *Könyörgés* következik. Majd az Olvasmány felolvasása, és a válaszos zsoltár elimádkozása/eléneklése történik. Ezt követi a Szentlecke olvasása. Ezután mondjuk, vagy énekeljük az Alleluja-t (jelentése: „Dicsérjétek az Urat!”). Az Alleluja alatt felállunk. Ez különös figyelmünk és tiszteletünk kifejezése. Ezt követi az Evangélium felolvasása a következő bevezető szavak után:

Pap: Az Úr legyen veletek.

Hívek: És a te lelkeddel.

Pap: Evangélium Szent Máté/Márk/Lukács/János könyvéből. (Amíg ezt mondja, jobb kezünk hüvelykujjával egy-egy keresztet rajzolunk homlokunkra, ajkunkra és szívünkre. Ezzel fejezzük ki, hogy értelmünkkel befogadjuk [homlok], szánkkal megvalljuk [ajak], és szívünkbe fogadjuk [szív] az evangélium szavait.)

Hívek: Dicsőség neked, Istenünk.

Pap: Ezek az evangélium igéi.

Hívek: Áldunk téged, Krisztus.

Az Evangéliumot követi a *Homília* (szentbeszéd). Ezt közvetlenül követi a *Hitvallás* („Hiszekegy”):

Pap és hívek: Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében. Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született, de nem teremtmény, az Atyával egylényegű; és minden általa lett. Értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből.

Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától, és emberré lett. Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették, kínhálált szenvedett és eltemették. Harmadnapra feltámadott az Írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján, de újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz vége. Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik; akit éppúgy imádunk és dicsőítünk, mint az Atyát és a Fiút. Ő szólt a próféták szavával.

Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban, vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára, várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet. Amen.

Ezt a *Hívek könyörgése* követi. Ezzel befejeződik a szentmise Igeliturgiája, és kezdetét veszi az *Eukarisztia liturgiája* (Áldozati liturgia) az alábbi szavakkal.

Pap: Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret. Felajánljuk neked, mint a föld termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az élet kenyere.

Hívek: Áldott legyen az Isten mindörökké.

Pap: Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a bort. Felajánljuk neked, mint a szőlőtő termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra a lélek itala.

Hívek: Áldott legyen az Isten mindörökké.

Pap: Imádkozzatok, testvéreim, hogy áldozatunk kedves legyen a mindenható Atyaisten előtt.

Hívek: Fogadja el az Úr kezedből az áldozatot nevének dicséretére és dicsőségére, mindannyiunk és az egész Anyaszentegyház javára.

Ezt a *Felajánló könyörgés* követi, amelynek a végén a hívek mondják: *Amen*.

Ezután következik az *Eukarisztikus ima* (egyik változata) az alábbi bevezető szavak után:

Pap: Az Úr legyen veletek.

Hívek: És a te lelkeddel.

Pap: Emeljük föl szívünket.

Hívek: Fölemeltük az Úrhoz.

Pap: Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.

Hívek: Méltó és igazságos.

Pap: (Mert) Valóban méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk, Szentséges Atyánk, néked szeretett Fiad, Jézus Krisztus által.

A te örök Igéd ő, általa alkottál mindent, és őt küldted, hogy Üdvözítőnk és Megváltónk legyen: ezért öltött a Szentlélektől testet, és született a Szent Szűztől. Majd akaratodat teljesítve, és szent népet szerezve néked, a keresztfán kitárt karral elszenvedte a kínhalált, hogy feloldja a halálnak átkát, és a feltámadásról bizonyosságot adjon nekünk.

(Mi) Ezért az angyalokkal és minden szenteddal együtt dicsőségedet hirdetjük, és egy szívvel énekeljük (mondjuk):

Pap és hívek: Szent vagy, szent vagy, szent vagy, mindenség Ura, Istene. Dicsőséged betölti a mennyet és a földet. Hozsanna a magasságban. Áldott, aki jön az Úr nevében. Hozsanna a magasságban.

(Ekkor mindnyájan, a pap kivételével, letérdelünk – ha erre nincs lehetőség, felállunk –, ezzel kifejezve alázatunkat azelőtt a nagy ajándék és egyben misztérium előtt, amiben most részünk lesz.)

Pap: Valóban szent vagy, Istenünk, minden szentség forrása.

Kérünk, szenteld meg ezt az adományt, áraszd le rá Szentlelkedet, hogy számunkra a mi Urunk, Jézus Krisztus teste és vére legyen.

Ő mielőtt önként átadta magát a szenvedésre, kezébe vette a kenyeret, hálát adott, megtörte, tanítványainak adta, és így szólt: Vegyétek és egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én testem, mely értetek adatik.

A vacsora után ugyanígy kezébe vette a kelyhet is, majd ismét hálát adott, odaadta tanítványainak, és így szólt: Vegyétek és igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem kelyhe, az új és örök szövetségé. Ez s vér értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára. Ezt cselekedjétek azén emlékezetemre.

Íme, hitünk szent titka.

Hívek: Halálokat hirdetjük, Urunk, és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz.

(Ezen a ponton visszaülünk a helyünkre, de maradhatunk térdelve is.)

Pap: Ezért Fiad halálának és feltámadásának emlékét ünnepeelve, felajánljuk neked, Istenünk, az élet kenyerét és az üdvösség kelyhét, és hálát adunk, mert arra méltattál minket, hogy színed előtt állhatunk és szolgálhatunk neked.

Kérve kérünk, gyűjtsön egybe a Szentlélek mindnyájunkat, akik Krisztus testében és vérében részesülünk.

Viseld szíveden, Urunk, Egyházad sorsát az egész világon, tedd tökéletessé a szeretetben ... pápánkkal, ... püspökünkkel és az egész papsággal együtt.

Emlékezzél meg a feltámadás reményében elhunyt testvéreinkről, és mindazokról, akik irgalmadban bízva távoztak el a világból; bocsásd őket szent színed látására. Könyörülj, kérünk mindnyájunkon, hogy Isten anyjával, a Boldogságos Szűz Máriával, a szent apostolokkal és minden szenttel együtt, akik a világ kezdete óta kedvesek voltak előtted, részesei lehessünk az örök életnek, és dicsőítve magasztaljunk téged, Jézus Krisztus, a Te Fiad által.

(Ekkor ismét letérdelünk.)

Óáltala, Óvele és Óbenne a tiéd, mindenható Atyaisten, a Szentlélekkel egységben

minden tisztelet és dicsőség mindörökkön-örökké.

Hívek: Amen

A szentmise a szentáldozás szertartásával folytatódik a következők szerint. A hívek felállnak.

Pap: Üdvözítőnk parancsára és isteni tanítása szerint így imádkozunk.

A pap elkezd, és mindenki imádkozza a Miatyánk imádságot: Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved; jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma; és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vigy minket kísértésbe; de szabadíts meg a gonosztól.

Szabadíts meg, kérünk, Urunk, minden gonosztól; adj kegyesen békét napjainkban, hogy irgalmadból mindenkor bűn és baj nélkül éljünk, míg reménykedve várjuk az örök boldogságot és Üdvözítőnknek, Jézus Krisztusnak dicsőséges eljöttét.

Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökkön-örökké. Ámen.

Urunk, Jézus Krisztus, te azt mondtad apostolaidnak: „Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek.” Ne vétkeinket nézzed, hanem Egyházad hitét, őrizd meg szándékod szerint békében, és add meg teljes egységét. Aki él és uralkodik mindörökkön-örökké.

Amen.

Pap: Az Úr békéje legyen veletek mindenkor.

Hívek: És a te lelkeddel.

Pap: Köszöntsétek egymást a béke jelével.

Hívek: Legyen békesség köztünk mindenkor. (Ekkor a papnak és minden más jelenlévőnek is lehetősége van arra, hogy odalépve egymáshoz, és egy kézfogással [van, ahol ősi keresztény szokás szerint „békecsókkal”, vagyis puszival], valamint a „Béke veled” szavak kimondásával kibéküljenek egymással. E szavakra a válasz: „És a te lelkeddel.” Ennek a gesztusnak akkor van értelme, ha szívünkben valóban ott van a megbékélés őszinte szándéka.)

Ezt követi az *Agnus Dei* („Isten báránya”) imádság, amit – esetleg a kántor előéneke után – mindenki együtt imádkozik, vagy énekel. Ekkor ismét letérdelünk:

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: irgalmazz nekünk.

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: irgalmazz nekünk.

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: adj nekünk békét.

A pap, kezébe véve, és magasba emelve a szentostyát mondja a következő szavakat: Íme, az Isten Báránya, íme, aki elveszi a világ bűneit. Boldogok, akiket meghív asztalához Jézus, az Isten Báránya.

Hívek: Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem.

Áldozáskor a pap az áldozáshoz járulónak mondja, miközben a szentostyát felemelve tartja:

Krisztus teste.

Hívó rámondja: Amen. (A szentostyát kérhetjük a nyelvünkre: miután kimondtuk az áment, kinyitjuk a szánkat, és a nyelvünket valamelyest előretoljuk, hogy az áldoztató rá tudja helyezni a szentostyát. Ha kézbe kérjük a szentostyát, akkor bal tenyerünket a jobbra tesszük, és így nyújtjuk két kezünket együtt előre. Ha megkaptuk a szentostyát, ott rögtön, vagy oldalra lépve vesszük magunkhoz, nem vesszük magunkkal a helyünkre, vagy máshova.)

A szentáldozást követi az *áldozás utáni könyörgés*, majd a befejező szertartás az alábbiak szerint: (Ekkor mindnyájan felállunk.)

Pap: Az Úr legyen veletek.

Hívek: És a te lelkeddel.

Pap: Áldjon meg benneteket a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek.

Hívek: Amen.

Pap: A szentmise véget ért, menjetek békével.

Hívek: Istennek legyen hála.

22.3. Az imaórák liturgiája

1. feladat. Milyen érzéseket és gondolatokat ébreszt benned, amikor zsolozsmázó szerzeteseket látsz, hallasz?

.....

.....

Az imaórák liturgiája (más nevén Szent Zsolozsma) az egyház imája. Ezt az imát az egyház a benne élő Krisztussal együtt végez az Atyához imádkozva, másrészt pedig Krisztushoz fordul ebben az imádságban.

A zsolozsma a szentmise ünneplésének egyfajta folytatása; a két imádság kölcsönösen kiegészíti egymást. Az imaórák liturgiájában az egyház sajátos módon éli meg a „szünet nélkül való imádkozásra” szóló buzdítást, amelyet az 1 Tesszaloniki levél tartalmaz (vö. 1 Tessz 5,17). Ebben az imában ugyanis az egyház a nap egészében, a különböző imaórákban fordul Istenhez.

A zsolozsmát minden hívő végezheti úgy egyénileg, mint közösségben, azonban a felszentelt szolgálatot végzők, illetve a szerzetesek, szerzetesnők életének szerves, elengedhetetlen része.

A zsolozsma többféle imádság együttesét jelenti, tartalmaz ugyanis himnuszot, zsoltárt, szentírási olvasmányt, könyörgést, ó- és újszövetségi éneket (ún. kantikumot), válaszos éneket (ún. responzóriumot), szentek írásaiból származó olvasmányokat, Miatyánkot, csendet, áldást. Ezeket az imádságokat úgy állították össze, hogy mind jobban kifejezzék az adott napszak, liturgikus időszak vagy ünnep üzenetét.

Az imaórák liturgiáját akkor végezzük jól, ha bensőnkkel ráhangolódunk, mind teljesebben azonosulunk azzal, amit szánkkal kimondunk. Ehhez szükség lehet arra, hogy képezzük magunkat a zsoltárok, és általánosan is a Szentírás ismeretében.

22.4. A református istentisztelet menete

A református gyülekezetek döntő többségében a következő lépések szerint történik az istentiszteleti ünneplés:

1. A lelkipásztor *apostoli köszöntéssel* kezdi az istentiszteletet, ekkor a gyülekezet feláll. Ezzel kinyilváníták Isten iránti tiszteletüket. Amiképpen embertársunk iránt is ki tudjuk fejezni a tiszteletünket azzal, hogy felállunk előtte, úgy Isten iránt is így fejezzük ki. Vannak gyülekezetek, amelyekben a résztvevők a lelkész és a presbitérium bevonulásakor felállnak.
2. A *“fennálló” éneket* is ezért énekelik, hogy Isten iránti tiszteletüket a testtartásukkal kinyilvánítsák. Aki iránt tiszteletünket ki akarjuk nyilvánítani, az előtt felállunk a helyünkről. Nem csak éneklés ideje alatt teszik ezt, hanem a későbbiekben akkor is, ha Isten szavát hallgatják a Bibliából, vagy imádságukkal megszólítják Őt, vagy válaszolnak

- szavára. Külső megjelenésükkel és belső odaszánásukkal együtt tisztelik Istent. (A fennálló ének egy énekvers szokott lenni. Az énekeket a kirakótáblán is feltüntetik, ha a lelkipásztor kétszeri bejelentését véletlenül nem vagy nem jól értették.)
3. A *gyülekező ének* vagy *derekas ének* több énekversből áll. Az éneklés az istentiszteleten imádság. Nem saját szavaikkal, hanem az énekírók szavaival mondják el imádságaikat. Ezzel a lelkülettel énekelnek.
 4. Rövid *fohász* következik, amivel a lelkipásztor az Úr áldását kéri a gyülekezetre.
 5. Hosszabb bibliai rész, az ún. *Lectio* ("olvasmány") felolvasása az igehirdetésre irányítja a figyelmet, azzal finom belső összefüggésben van, amire az igehirdetésben ki is szoktak térni. Ez Isten megszólító szava is egyben. Ha az igeszakasz hosszú, a lelkipásztor leülteti a gyülekezetet.
 6. Ha Isten szól, arra választ is vár. Választ a hívek szavaikkal és a hétköznapijaikban cselekedeteikkel adhatnak. Itt most szavukkal adnak választ az *imádságban*. Ezt az imádságot szokás *prófétai imádságnak* is nevezni. Tartalmát tekintve megfogalmazódik benne a bűnbánat. Mert hogyan is járulhatnánk Istenhez, ha nem tisztít meg bennünket. A lelkipásztor imádságát gondolatban a hívek is követik, ezáltal nem marad egyéni imádság. Az imádság alatt a gyülekezet összetett kézzel és meghajtott fővel áll, ezzel is kifejezésre juttatja az Úr iránti tiszteletét.
 7. A *prédikáció előtti ének* közös imádság azért, hogy Isten szólaljon meg, használva ebben az igehirdetést.
 8. Ezután az *igehirdetés alapigéjének* felolvasása következik. Ez rövidebb szentírási rész szokott lenni, mint a *Lectio*. Az alapige – amint a neve is elárulja – "alapját," gerincét képezi az igehirdetésnek, annak kifejtése alapján szól.
 9. A református istentiszteleti gyakorlatban az istentisztelet fő része az *igehirdetés*. Ezért is van minden református templom eszmei középpontjában – ahová a figyelem irányul –, a szószék. A reformátorok úgy fogalmaztak, hogy a prédikáció Isten szava (*predicatio est Verbum Dei*). Ezért úgy hallgatják, hogy ott az emberi szón keresztül, azt mintegy eszközül használva, Isten szól hozzájuk.
 10. A prédikáció elhangzása után a lelkipásztor *imát* mond. A többiek úgy követik gondolatban a szavait, mintha egyéni imádságuk lenne.
 11. Az Úrtól tanult imádság ("*Mi Atyánk...*") ehhez kapcsolódik, amit közösen, hallható szóval mondanak együtt.
 12. Isten nem csak a hívek szavaival akarja hallani hálaáldozatukat, amit imádságban fogalmaztak meg, hanem lehet a hálaadásnak része az is, ha anyagi javaikból adnak *vissza* Istennek abból, amit kaptak tőle. Az *adakozásra való felhívás* tehát nem kéregetés, hanem hálás megemlékezés arra a sok jóra, amit Istentől kaptunk, s ezért az istentiszteleten belül megvan a helye annak, hogy hálánkat ily módon is kifejezzük.
 13. Ezt követően a lelkipásztor *áldást* mond a gyülekezetre. Az áldás a kérés egy formája. A felemelt kézzel mondott áldás a bibliai időkbe vezető testtartásra utal vissza.
 14. A *hirdetések* a gyülekezet előző heti eseményeire és a következő hét, vagy nagyobb időszak időszzerű tudnivalóit, gyülekezetet közvetlenül érintő híreit tartalmazza.
 15. A *záró ének* szintén közösen elmondott imádság. Az énekversek kapcsolódnak az elhangzott igehirdetéshez. A lelkipásztorok ügyelni szoktak arra, hogy istentiszteleti énekrendünkben legyen zsoltár és dicséret.

Fontos tudni, hogy a református gyülekezetek többségében az Úrvacsora nagyon kevés alkalommal, leginkább nagyobb egyházi ünnepeken része az istentiszteletnek, például karácsonykor és húsvétkor. Ilyenkor a hívek vagy körülállják az Úrasztalát, vagy elmennek előtte miközben mindenki kap egy kis kocka kenyeret, majd a kehelyből is iszik. Előfordulnak azonban olyan gyülekezetek is, ahol minden istentiszteleten van Úrvacsora.

Az istentisztelet végén a lelkész az első, aki elhagyja a templomot, utána jönnek a hívek. Több esetben szokás, hogy a lelkész a templom mellett megvárja híveit, majd kezet fog velük eképpen köszönve meg a részvételt: „Áldás-békesség!”.

1. Feladat: gyűjtsd össze a szentmise és a református istentisztelet hasonlóságait és különbségeit.

2. Feladat: készítsd el – a szentmisénél említettek szerint – a református istentisztelet ívét, és az egyes elemek lényegét bemutató ábrát.

22.5. Az evangélikus istentisztelet felépítése

Az evangélikus istentisztelet általános menete az alábbi elemeket tartalmazza.

1. *Bevonulás (és harangozás).* A gyülekezet felállva, és csendes imádsággal fogadja a bevonuló szolgálattevőket.
2. *Köszöntés.* A lelkész röviden köszönti a gyülekezetet. A köszöntés jelzi az egyház, a gyülekezet hívó és befogadó szeretetét. A köszöntés néhány gondolata megadja az istentisztelet alaphangját.
3. *Gyülekezeti ének.* A gyülekezeti ének lehet dicséret vagy az egyházi év jellege szerint választott ének.
4. *Isten nevének segítségül hívása.* A lelkész elmondja az istentisztelet kezdőmondatát: „Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében.” Az „Ámen”-t válaszként a gyülekezet mondja, vagy énekli. A keresztség az Úrról tanúskodó jel mások számára, ugyanakkor mi is rászorulunk, hogy emlékeztessük magunkat: meg vagyunk keresztelve, meg vagyunk váltva, Istenhez tartozunk.
5. *Gyónás (bűnvallás és feloldozás).* A bűnbánat bevezetéseként gyónással kapcsolatos bibliai szöveget is felolvashat a lelkész. Ezt kiegészítheti rövid, bűnbánatra hívó, a kegyelem elfogadására buzdító igehirdetés vagy elmélkedés is. A bűnvallás és feloldozás nemcsak az úrvacsoravételre készít fel, hanem Isten ígéjének befogadására is. Így az egész gyülekezet részt vesz az istentisztelet kezdetén a „bűnbánati liturgiában”. A lelkész feloldozza bűneik alól a gyülekezet tagjait.
6. *Bevezető zsoltár.* A lelkész (vagy a gyülekezet) az egyházi évnek megfelelő zsoltárt

olvas/énekel.

7. *Krisztus imádása (Kyrie)*. A Kyrie az evangélikus istentiszteleten nem bűnbánati rész. Krisztust imádjuk ebben az ősi formában. A legegyszerűbb hármasság: „Kyrie eleison / Christe eleison / Kyrie eleison!”.
8. *Dicsőítés (Gloria in excelsis)*. Ez a nagy glória ősi, bibliai szöveget hordozó közös imádság.
9. *A nap imádsága*. Ez kötött formájú imádság, szintén az egyház ősi kincsei közé tartozik.
10. *Igei rész*. A liturgikus és az énekverses istentiszteleti rendben három, az egyszerű istentiszteleti rendben két igeszakaszt olvasunk föl. A válaszok (responzumok) mindig az adott lekciónak igazodnak. Ezek ószövetségi igeszakaszok: „Áldjuk az Urat, mert irgalmas, / és beszéde megmarad örökké.”; epistolánál: „Urunk, szentelj meg minket igéddel! / A te igéd igazság.”; evangélium-olvasásnál pedig: „Ez a mai nap evangéliuma. / Áldunk téged, Krisztusunk!”
11. *Igeolvasás*. Istentiszteleti életünk egyik fókuszja a hallható, hirdetett ige. Több olvasmány esetén egy ószövetségi, egy epistolai ige és egy evangéliumi szakasz hallható. A két olvasmány között a gyülekezet énekverset vagy responzóriumot énekelhet. Evangélium olvasása esetén az igehely bejelentése után, a felolvasás előtt a gyülekezet Halleluját énekelhet.
12. *Az ünnep éneke (Graduálének)*. A Graduálének az istentisztelet központi gyülekezeti éneke.
13. *Igehirdetési alapige, igehirdetés, imádság*. Az alapige felolvasása után responzum következhet, majd a gyülekezet helyet foglal. Ezt követi az igehirdetés. Az igehirdetés befejeztével a lelkész rövid imádságot mond.
14. *Hitvallás*. Az első padok egyikében egy gyülekezeti tag feláll, és elkezd a hitvallást, melyet a gyülekezet állva folytat.
15. *Hirdetés*. A hirdetésben időszzerű információkat hall a gyülekezet.
16. *Általános könyörgő imádság*. A lelkész keretimádsággal kezdi és zárja a könyörgést. Az általános könyörgő imádságnak fel kell ölelnie a gyülekezet könyörgésének legfontosabb tárgyait: imádkozunk a világért, az emberiségért, az egyházért, népünkért, a békéért, a rászorulóknak stb.
17. *Úrvacsorai ének*. Ez az ének hivatott a most következő úrvacsora hálaadó jellegét érzékeltetni.
18. *Az Úrvacsora bevezetése*. Ebben rövid utalás történik a bűnbánati részre, az igehirdetésre, és a hitvallásra.
19. *Nagy hálaadó imádság*. A nagy hálaadó imádság az úrvacsora szerves, elmaradhatatlan része. Kialakult formája bekapcsol az egyház folyamatos, örök imádságába.
20. *Szent, szent, szent*. A liturgia ennél az imádságnál a csúcspontjára érkezett. Tudatosítani kell magunkban, hogy a szent Istennel találkozunk.
21. *A Szentlélek segítségül hívása*. Ebben az imádságban a Szentlélek működésével kapcsolatban a teremtésre, megváltásra, megszentelésre hivatkozunk. Ez az ima hozzátartozik a szerzési igék előkészítéséhez.
22. *Szerzési igék*. Az úrvacsorai szerzési igében az „Íme, megváltásunk szent titka!” mondat egyszerre utal Krisztus valóságos jelenlétére a kenyérben és borban, ugyanakkor Krisztus önként vállalt szenvedésének és halálának megváltói mivoltát is kiemeli.
23. *Emlékezzél meg, Urunk...* Ez az ima ősi keresztény hagyományból származik, az úrvacsorai imádságok szerves része. A zsoltároknak nem egyszer előforduló kérésre (Emlékezz meg, Urunk...) utal. Benne megszólal az üdvösségtörténet döntő eseményeinek sora, a megváltás titka. Ehhez tartozik a kereszténység azon gyakorlata, amely a Krisztus vére árán megváltott egyházra utal.
24. *Miatyánk*. A gyülekezet a lelkész vezetésével együtt mondja vagy éneklő az Úr imádságát.
25. *Az Úr békessége (Pax)*. A Paxot a gyülekezet tagjai kézfogással adják tovább, vagy meghajlással jelzik. A lelkész jó példával járhat elől, amikor a hozzá közel levő gyülekezeti

tagokhoz fordul, és ezt mondja: „Békesség néked.”

26. *Isten báránya, valamint Krisztus testének és vérének vétele (communio).* Az úrvacsoraosztás alatt a gyülekezet hálaadó éneket énekel. Az ún. „mozgó úrvacsora” (amikor a résztvevők nem térdelnek, hanem egymás mögött sorban állva közelednek az oltárhoz) csak nagyobb ünnepeken, rendkívüli ünnepségeken szokott lenni. Minden más alkalommal Krisztus testét és vérének térdelve veszik magukhoz a hívek.
27. *Úrvacsora utáni imádság.* Ez az imádság elsősorban hálaadás, de emellett erőt is kér a továbbinduláshoz.
28. *Küldés és áldás.* A küldés (elbocsátás) tudatosítja az istentiszteleten részt vevő gyülekezet küldetését, átvezeti őket az ünneplésből a hétköznapi életbe. A lelkész az ároni vagy a szentháromságos áldást mondja/énekli.
29. *Záróénekekkel* fejeződik be az istentisztelet.

Feladat. Gyűjtsd össze az evangélikus istentisztelet, valamint a katolikus szentmise közös és eltérő elemeit.

Közös elemek

Eltérő elemek

22.6. A liturgikus év

Feladat: képzelj bele magad abba a helyzetbe, hogy felelős vagy egy zenész csapat kiképzéséért, akik felkészítésük végén egy saját küldetést kapnak: hódítsák meg zenéjükkel a világot. Milyen szakaszokra osztanád képzésük és küldetésük egészét, ha abban a következő elemek szerepelnek (nem időrendi sorrendben):

- meghívás;
- a képzés alapítójának és szándékának mélyebb megismerése;
- a képzés „tanulós” részének befejezése, amikor elismerést, bizonyítványt és biztatást kapnak a sikeresen végzetek;
- a képzés végső céljának megbeszélése;
- annak megbeszélése, hogy kit, mi hajt, miért van itt;
- a küldetés végzése „élesben”: ki-képeségei, tehetsége szerint teszi azt, amihez ért, a közös siker érdekében;
- megtanulni, mit kezdjünk a nehéz helyzetekkel, ha majd a küldetést élesben végezzük.

A szakaszokat írd a lap másik oldalára.

Az egyház hivatalos, közösségi liturgiáját a liturgikus év mentén végzi. A liturgikus éva katolikus egyházban hároméves ciklusonként ismétlődik, ezért beszélhetünk „A”, „B” és „C” liturgikus évről. Ezek alapvető szerkezete megegyezik, a lényeges különbség abból adódik, hogy melyik evangéliumon van az adott évben a hangsúly (az „A” évben Máté, a „B” évben Márk, a „C”-ben pedig Lukács evangéliuma áll a figyelem középpontjában). A liturgikus év az alábbi szerkezet szerint tagolódik:

A keresztény év (liturgikus év)							
Azzal, hogy újra tudatosítjuk életünk célját és végső értelmét, valamint újraéljük a Messiás várásának és közénk születésének örömét, előkészülünk a végső időkben történő eljövételére.		Azzal, hogy olvassuk, és így szemléljük Jézus Krisztus alakját, tanítását, életét, egyre jobban megértjük őt, és tudunk úgy élni, mint ő.	Azzal, hogy újraéljük a kiválasztott nép pusztai vándorlását, és Jézus lelkületével az ő útját Jeruzsálemben, mélyebben átéljük keresztségünk titkát is (belemerülés a halál és a feltámadás titkába).	A 11 apostollal és az ősegyházzal közösségben ünnepeljük a „nagy húsvétot” (7-szer 7 hetet). Húsvét, Pünkösd, Mennybemenetel egyetlen hittitkot alkotnak, amelyet 50 napig szemlélünk és ünneplünk: Krisztus feltámadt, így a mi életünknek is örök távlata van halálunk után, Isten szeretetközösségében.		A Szentlélek működésének köszönhetően az Isten Igéjével táplálkozó egyház folytatja a történelemben Krisztus országának építését, „amíg el nem jön”. Az egyház tagjai tanúságot tesznek életükkel és szavaikkal az evangéliumról, és Lélektől kapott képességeiket kamatoztatják mások és az egyház javára.	
				Húsvéti szent három nap	→	Pünkösd	↗
↖	Karácsony epifánia	↘	↖				
Advent (4 hét)		Évközi idő (változó)	Nagyböjt (5 hét)		Húsvéti idő (7 hét)		Évközi idő (33 vagy 34 hét)
Karácsonyi ünnepkör			Húsvéti ünnepkör				

A liturgikus év szakaszai tehát a következők:

- *Advent:* az „adventus” latin szó jelentése „eljönni, visszatérni valami előtt”. Keresztény értelemben Krisztusnak a végidőkben történő eljövetelét értjük rajta. Ez az időszak ezért egyrészt a karácsonyra való előkészülést szolgálja (átéljük az ószövetségi ember messiásvárását), emellett pedig a Krisztussal történő végső találkozásunkra készít fel.

- *Karácsony, epifánia, Jézus megkeresztelkedése:* karácsony ünnepének középpontjában Krisztus megszületése, és a „szegényeknek” (Mária, József, pásztorok) történt megmutatkozása áll. Vízkeresztkor, Epifánia ünnepén Jézus Krisztust ünnepeljük, aki minden nemzet számára felfedi magát. A nemzeteket a napkeleti bölcsek képviselik. Éppen ezért az egyház egyetemességének ünnepe is: az egyház mindenki felé nyitott, mindenkit vár közösségébe. Jézus megkeresztelkedésének ünnepe azt mutatja meg, hogy Jézus az Isten Fia.

- *Nagyböjt:* az egyház alakulásának kezdeti időszakában a húsvétot megelőző hetek a keresztségre készülőkhöz számára egy intenzív készületi idő volt, a bűnbánóknak pedig a kiengesztelődés ideje. Hamarosan aztán az egész egyház számára a megtérés és Isten Igéjének nyitott, befogadó, változásra kész hallgatásának ideje lett, amelyben újra és újra átéljük a keresztségről (halálról és feltámadásról; régi és újjászületett emberről) szóló szimbólumokat, tanítást. Ez az egész egyház számára egy kitüntetett időszak, egyfajta közösségi lelkigyakorlat, amely során tagjai újraélik keresztségük misztériumát, Krisztushoz szegődnek társul a kísértés és a rossz elleni küzdelmében. Ez az időszak negyven napig tart. A negyvenes szám a Szentírásban a próba idejét jelöli (ld. a vízözön, a zsidó nép pusztai vándorlása, majd Jézus pusztai megkísértése), továbbá egy nemzedéknyi idő, amely alatt az ember képes teljesen átalakulni. A nagyböjt

hamvazószerdával kezdődik, amely eredetileg azoknak a bűnbánóknak volt a bűnbánati szertartása, akiket egy időre kizártak a közösségből, mint Ádámot a paradicsomból, miután vétkezett. (Innen a hamvazószerdai rítusban elhangzó formula: „Emlékezz, ember, porból vagy és porrá leszel!”)

- *Húsvéti szent három nap*: nagycsütörtök, nagypéntek és nagyszombat egyetlen ünnepet alkot, melynek a nagyszombat esti szertartás a csúcspontja (nem pedig a vasárnapi). Nagycsütörtök középpontjában az eukarisztia alapításának elbeszélése, és az ennek megfelelő magatartás gyakorlati megélése, a lábmosás áll (a napi evangéliumnak megfelelően – miszerint Jézus megmossa apostolai lábát – javasolt, hogy a miséző pap is megmossa tizenkét férfi lábát a szentmise keretében). Nagypénteknek két hangsúlyos eleme is van: Jézus szenvedéstörténete, hódolat Krisztus kereszttje előtt. E napon az egyház nem mutat be teljes szentmisét (nincs áldozati liturgia), de a szertartásra összegyűlt hívek járulhatnak szentáldozáshoz (ezért is hívják „csonka misének”).

A nagyszombati liturgia az egész liturgikus év leggazdagabb liturgikus ünneplése. Ekkor ünnepeljük keresztény hitünk „alapító eseményét”: Krisztus dicsőséges feltámadását a halálból. E liturgiának része a tűzszentelés, amely a sötétség és fény harcára, és a fény (élet, feltámadás) végső győzelmére utal. Része a bőséges igeliturgikus rész, a sok szentírási olvasmány, amelyek végigvezetnek minket az üdvösség történetének legfontosabb állomásain, a teremtéstől Krisztus feltámadásáig. Része a keresztségi szertartás (amennyiben van, aki ekkor kereszttelődik), illetve a keresztségi fogadalom megújítása. Része a szentmise áldozati liturgiája (ekkor már – nagypéntekkel ellentétben – teljes szentmisét ünnepelünk); és sok helyütt része a szentmisét követő szeretetlakoma (agapé), amelyen a keresztény közösség tagjai koccintás, falatozás közepette, kötetlenül ünnepelnek tovább.

- *Húsvéti idő*: a húsvétot követő hét hetet egyetlen összefüggő ünnepnek tekintjük, ezért is mondjuk ezt az ötven napot „nagy vasárnapnak”, amikor végig Krisztus feltámadását ünnepeljük.

- *Pünkösd*: a magyar elnevezés is a görög „pentecostes” szóból származik, amely „ötven”-et jelent. Szent Lukács evangéliuma szerint a húsvétot követő ötvenedik napon született az egyház, amikor is a Lélek erejével eltelve, és az Ő sugallatára az első keresztények bátran felvállalták az evangélium hirdetésére szóló küldetésüket. (Szent János evangéliumában mindez közvetlenül húsvét után történik).

- *Évközi idő*: ehhez tartozik az előzőeken kívüli összes vasárnap. Mivel húsvét időpontja változó, az évközi vasárnapok egy része karácsony és nagyböjt közé esik, a többi pedig pünkösd után van. Húsvét idejétől függően változó, hogy hány évközi vasárnap esik egyik-másik időszak közé. Ezeken a vasárnapokon is Krisztus feltámadásának titkát ünnepeljük. Az utolsók pedig a figyelmet már Krisztus visszatérésére irányítják, így utalnak a következő adventi időszakra.

A liturgikus év egyes időszakainak megvan a maguk beszédes színe, amely a szentmiséken alkalmazott sokféle, gazdag jelentéstartalmú szimbólum, gesztus mellett az adott időszakra jellemző sajátos üzenetet is hordozza. Ilyen szimbólumok, gesztusok pl. víz, gyertya, tűz, kenyér, bor, térdhajtás, felállás, mellverés, kézfogás stb. Az egyes időszakok jellegzetes színei pedig a következők: advent és nagyböjt színe a lila, amely a bűnbánat színe; a húsvéti és karácsonyi időszak színe a fehér, amely a tisztaság, az új élet színe; virágvasárnapon és nagypénteken, pünkösdkor, valamint a vértanú szentek ünnepein piros a liturgikus szín, amely a vértanúság, a Lélek erejének, a tűznek, az Életnek a színe; az évközi idő színe a zöld; a rózsaszín pedig az öröm színe, ezt két olyan napon használjuk, amelynek középpontjában az öröm van: advent 3. vasárnapján, és nagyböjt 4. vasárnapján.